

zatilno lusko. Vsak teh delov ima dve površji — zgornje in spodnje — in dva roba — vnanji in notranji rob. Na spodnji plati teh stranskih podaljškov stojita s hrustancem zastrti žmuli, s katerima se glava gibko sklepa s prvim vratnim vretencem, z atlasom ali nosáčem.

Pred in isto tako za vsakim čvrzastim podaljškom nahaja se po jedna rupica (čvrzasta rupica),¹⁾ iz katerih vodijo cevi na zgornje površje kosti. Po predni cevi prihaja iz lobanje dvanajsti možganski živec, živec jezičnih mišic.²⁾ Notranji rob našmuljenega dela te kosti je gladek ter zaokrožuje ob straneh veliko zatilno rupo; na vnanjem nazobčanem robu pa vidimo polukrožno izrezo — grlovno izrezo³⁾.

Zatilnica se spaja s šestimi kostmi in sicer s temenicama in s senci, dalje z zagozdnico in s prvim vratnim vretencem.

(Dalje prihodnjič.)

„Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru.“

(Iz predavanja na shodu društva „Pravnika“ dne 19. aprila 1889.)

Zakoniku na čelu je ukaz z dne 25. marcija 1888. l., s katerim se zakon razglša in v moč uvaja. Lepo razklada v njem knez in gospodar Črne gore, kako je nastala ta kodifikacija. Mogoče je bilo vršiti jo, pravi ukaz, samo zato: „što je Prejasna Imperatorska Kruna bracke Nam velike Rusije, u vazdašnjoj blagonaklonosti Svojoj prema Crne Gore, izvolila preuzeti za ovu cijelj nuždne znatne troškove. S druge strane, Nama je za rukom pošlo, te nadjosmo, ovome ogromnu i u mnogome obziru vrlo mučnu poduzeću, čovjeka i umom, i naukom, i energijom, i odanošću potpuno dorasla u osobi redovnog profesora Odeskog Universiteta, pravoga državnog savjetnika g. Dra. V. Bogišića, sina susjedne nam dične dubrovačke oblasti. Njemu je u Bogu počivši Imperator Aleksandar II. premilostivo zapovidio, da ovu radnju lično na se primi, a Njegovo Veličanstvo sada sretno carstvujući Imperator Aleksandar III., da ju nastavi i dovrši. Za ovo uprav carsko dobročinstvo, Mi i sva Crna Gora ostajemo, i Caru Osloboditelju i Caru

¹⁾ *Foramen condylideum anterius et posterius.* ²⁾ *Nervus hypoglossus, Zungenmuskelnerv.* ³⁾ *Incisura jugularis.*

Zaštitniku Slovenstva i Pravoslavlja, za navijek blagodarni.* Po tem objavlja ukaz v VI člankih uvodne naredbe.

Zakonik sam pa obsega 1031 članke, in to v naslednjih šestih delih: I. Uvodna pravila i naredjenja. II. O vlastini i o drugim vrstama prava ukorijenjenih u stvari. III. O kupovini i o drugim glavnijim vrstama ugovora. IV. O ugovorima u opšte, kao o drugim poslovima, djelima, prilikama od kojih dugovi potječu. V. O čovjeku i o drugim imaonicima. VI. Objašnjenja, odredjenja, dopune.

I. del piše najprvo o zakonih (čl. 1.—9.) in njihovi moči. Zakon je ustanovljen po sankciji zakonodavčevi. Da veže, treba mu, da je razglašen po državnih novinah. Zakonik sam je bil razglašen dne 1. junija 1888. l. z uvodnim ukazom, ki je istega dne bil priobčen v državnih novinah „Glas Črnogorca“. Pri vsakem sodišči je moral po jeden izvod zakonika biti izložen cel mesec, da ga je mogel čitati kdor koli. Dne 1. julija potem je stopil v moč. — Kadar zakon ne izreka pravila, velja „dobri običaj“, če pa tudi tu ni pravila, vladati se je po drugih sličnih določbah, ali pa naposled po osnovah „pravde i pravice“ (Recht und Billigkeit). Kadar sodnik sodi po „pravdi i pravici“, treba da pazi, ocenjujoč od vsake strani okolnosti slučaja, osobito na to, kaj da ljudje smatrajo za pravo in kaj se sklada z javnim verovanjem in poštenjem, brez česar obojega ne more biti nikakega občevanja med ljudmi (čl. 782.). — Zakoni črnogorski ne veljajo samo za medsobne odnošaje Črnogorcev, nego tudi za odnošaje med Črnogorci in tujci, ki so v njih državi ali jih je soditi v državi. Več članke piše o mednarodni reciprociteti in o načelu retorzije. — Vsak človek je imovnik (subjekt), to je, vsak je upravičen, da ima svojo posebno imovino.

Zakoni, ki vladajo imovinske pravice, jednaki so za vse. Prednosti nima niti sam vladar. Razen rojenih ljudi morejo biti imovniki tudi hiša (kuća), občina, cerkev, država in v obče vsaka ustanova, kateri zakon priznava to osobitost (čl. 10.—14.).

Vsak imetek je svet. Kdor ni voljan, ni nikakor dolžan, bilo za katero ceno koli, odstopiti komu kaj imetka svojega, izimši, kadar je javna, narodna potreba. A pravila o „izkupu“ (ekspropriaciji) zaradi javne potrebe bodo postavljena v posebnem zakonu. Zaščite svojemu imetku je iskati pri sodiščih. Sodni red bode izdan v posebnem zakonu (čl. 15.—17.).

Članki 18.—25. govore o sodni pomoči, kadar se moti „držina“ ali posest. Ti propisi so podobni dotičnim našim propisom. Prošnjo,

s katero kedo išče „zaščite“ ali „povračaja“ posesti, treba je sodišču izročiti najdalje v 3 mesecih od tedaj, ko je posest bila motena ali od-
vzeta. Zakonodavec vidi v posesti faktum, ne pa prava v strogem smislu
besede.

Drugi del zakonika obsega propise o lastnini in o drugih stvarnih
pravica. Dogovor sam po sebi ne ustanavlja še lastninske pravice do
nepremičnine. Pismeni dogovor mora potrditi sodišče, šele potem preide
lastnina na pogodnika. Pismu sta propisani vsebina in oblika, tudi se
mora položiti v sodno „spisohrano“ jeden izvod matice ali poverjeni
prepis. Takega potrdila pa ni treba, ako nepremičnina dojde komu po
drugem potu, a ne po dogovoru (čl. 26.—34.).

Članki 35.—46. govorijo, kako se lastnina pridobiva „z zidanjem
in sajenjem“, „s prirastjo brez človeškega dela“ in z „održajem“ ali
po naše s priposestovanjem, katero se dovrši redno v 10, izvenredno
v 30 letih. Okupacije nepremičnin, neimajočih lastnika, zakonik ne
pozna, češ, da je vsa zemlja last bratstva, plemena, cerkve i. t. d., če
ni last pojedinca človeka ali kuće.

Zakonik je prevzel iz starega običajnega prava „pravo preče
kupnje,“ katero čl. 873. takole razlaga: „Pravo preče kupnje biva,
kad si, na osnovi zakona ili ugovora, vlastan tražiti, da ti vlasnik
kakve stvari, koju želi prodati, prije nego je drugome proda, ponudi,
nećeš li ju ti za istu cijenu kupiti.“ To pravico imajo pri prodaji
nepremičnin tako zvani „bližiki“, to je prodavčevi „bratstveniki“ v
prvih šestih kolenih; za temi mejaši ali sosedje; potem seljani ali so-
vaščani; a najnazadnje ostali plemenici ali sorodniki, kolikor ne spadajo
v nobeden izmed navedenih razredov. Tem osebam mora prodavec po
redu ponuditi nepremičnino. Ako nihče izmed onih, kateri so prvi na
vrsti, neće kupiti, ali ne za ceno in pod uvetom, proti kateremu
daljnji kupuje, onda sme lastnik prodati tudi daljnjemu. Bratstveniki
hodijo na vrsto po bližini sorodstva s prodavcem. Med sosedi ni nobe-
nega prvenstva, ako ni sosed tudi ob enem prodavčev seljan. Tako tudi
ni nikakega prvenstva med seljani samimi niti med plemeniki, kateri
so izven prvih šestih razredov. Pravico preče kupnje imajo tudi ženske,
n. pr. vdove, katere zastopajo kuće. Tisti od „bližike“, ki se iz svoje
postojbine ali domovine v ožjem smislu besede izseli, nima več prava
preče kupnje. Tuj seljan ali tuj plemenik, kateri zakonito kupi ali si
drugače pridobi celo posestvo, na katerem je odstopitelj živel, postane
samo tedaj deležnik pašnje, vode in ostalega, kar je v občni selski ali

plemenski zajednici, ako se njegov prednik izseli, on sam pa na njegovem mestu naseli, ter ako vzame na se vsa javna bremena. Če pa kupi posestvo od človeka, kateri je je ponudil po redu svojim bližikom, pa ga ni hotel kupiti nihče izmed njih niti za cenitveno ceno, onda dobi tuj kupec deležništvo v občni selski ali plemenski zajednici tudi tedaj, ako se ne naseli stalno na mestu svojega prednika; vender pa mora tudi v tem slučaju prevzeti vsa javna bremena, kolikor jih pripada nanj. — Stari osnovni zakon črnogorski, po katerem more lastnik nepremičnin v Črni gori biti jedino le Črnogorec, velja tudi za naprej. Le tist inostranec, kateremu vladar podari kako nepremično reč v Črni gori, more postati lastnik te nepremičnine.

Razdel II. piše, kako se pridobiva lastnina premičnih stvari. To se godi, kakor po našem pravu s predajo reči v posest, s „prekretajem“ (specifikacijo), s „pomesjo“ ali „spojitbo“ reči, s „zauzečjem“ pustih stvari, to je tistih, katere nimajo lastnika (okupacijo), z „najdbo“ blaga, to je „zaklada“ in izgubljenih stvari ter z „održajem“ ali priposestjo, katera se redno dovršuje v petih, izvenredno v petnajstih letih.

Podobno kakor naše pravo ustanavlja tudi razdel III. obseg lastninske pravice in lastninsko tožbo, katera se imenuje „vlasnički preuzam“, in tako se tudi propisi o solastnini v razdelu IV. ne razlikujejo znatno od naših modernih zakonov.

Nekatere zanimivosti nahajamo v razdelu V., VI. in VII., ki se tičejo zemljiških služnostij. Zakonik razločuje pravice, izvirajoče „ipsa lege“ iz sosedstva (pomedjaška ugodba, čl. 110.—143.), služnosti sosedovske p o g o j e n e (pomedjaško poslužje čl. 144.—155.) in uživanje („usus fructus“ ter „usus“ čl. 156.—171.). Pomedjaška ugodba je to, kar značijo nam „servitutes legales“ ali pravo sosedovsko (Nachbarrecht). Pravice so to, s katerimi je po zakonu samem prikrajšana cela zemljiška lastnina, da za neke prilike sosed zaradi sosedu nekaj potrpi, v nečem se utesni, nekaj od celote svojega prava odstopi, česar bi sicer ne bilo treba brez teh sosedovskih in vzajemnih dotik in potreb.

Največ semkaj spadajočih propisov temelji na starodavnih poljedelskih običajih. To velja osobito za meje in mejnike, za „prevjeso“ (ako veje, drevesa visijo nad sosedovo zemljo ali hišo), za drevo na meji stoječe, za „žile“, to je korenine in drevje, katero sili v sosedovo zemljo itd. — Komur je zemlja ali zidanje tako obkoljeno s tujo zemljo, da mu ni mogoče brez velikih ovinkov priti na javno pot, ima pravico, da si napravi prehod za primerno nagrado preko sosedove zemlje.

Ta prelaz ali prolazek more po potrebi biti ali „postopica“ (steza) ali „progon“ (gonja, Viehweg) ali pot, po katerem je moči vleči tudi najtežja bremena.

Podrobno je določeno, kako se uživa voda za različne namene, a to zategadelj, ker je po mnogih krajih Črne gore primankuje, in imajo dostikrat hudo sušo. Kadar kdo hoče dovesti vodo na svojo zemljo ali pa odpraviti jo ž nje, dolžni so sosedje dovoliti, da se po njihovem svetu provedejo žlebovi ali pa druge priprave. Bratstveniki ali seljani lahko zahtevajo, da se jim udari pot preko tuje zemlje, da morejo k javni vodi, reki ali ribniku po vodo ali napajati svojo živino. „Natapanje“, to je napajanje zemljišč vrši se po določenem redu, kateri se ravna po tem, kako blizu vode je zemljišče; oddaljena zemljišča napajajo se le tedaj, kadar ni treba iz nova napajati bližnjih zemljišč.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Majaron.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Motena posest.

A. B. je prodal iz gozda „Pod zakrajem“ parc. št. 1041 C. D-ju 31 smrek, katere so pri prodaji zaznamenovali. C. D. je potem posekal smreke in jih prodal E. F-u, ta pa je napravil iz njih žaganice hlode ter jih spravil iz gozda v nižavo na cesto. G. H. in I. K. sta na to kot varuha nedol. L. M-a ukazala N. O-u in P. R-u, da sta žaganice naložila in prepeljala na dvorišče hiše nedol. L. M-a.

E. F. je tožil na to N. O-a in P. R-a zaradi motenja v posesti napravljenih žaganic. Tožencema pridružila sta se v pravdi tudi imenovana varuha kot posrednika.

C. kr. za m. del. okrajno sodišče v L. je zavrnilo tožbeno zahtevo in to iz naslednjih

razlogov:

Po lokalnem ogledu in po izpovedbah prič je dokazano, da je v tožbi navedenih 31 smrek bilo posekanih v onem delu gozda „Strmca“ s krajevnim imenom „Pod zakrajem“ parc. št. 1041, kateri